

Ehdotus
Käsittelijä

A 1979/UKK
Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Mietintö, joka koskee jäsenehdotusta turvallisesta digitaalisesta Pohjolasta lapsille ja nuorille

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että asetetaan digitaalisen median työryhmä selvittämään mahdollisuuksia lisätä verkkokäyttäjien suoja Pohjolassa yhteispohjoismaisen sääntelyn ja kansallisten toimien avulla.

Taustaa

Pohjoismaiden neuvoston sosiaalidemokraattinen ryhmä haluaa linjassa Norjan puheenjohtajakauden ohjelman teeman ”Turvallinen, vihreä ja nuori Pohjola” kanssa kiinnittää huomiota turvallisen digitaalisen Pohjolan luomiseen lapsille ja nuorille ja ehdottaa sosiaalisen median työryhmän perustamista Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuuteen. Ryhmän tehtävänä olisi tutkia, millaisiin toimiin tulisi ryhtyä, jotta Pohjolan lapsia ja nuoria voidaan paremmin suojella sosiaalisten alustojen ja teknologiajättien kielteisiltä vaikutuksilta yhteiskunnassamme.

Teknologialla ja verkkoalustoilla on merkittävä rooli kaikkien nuorten arjessa, ja pohjoismaiset lapset ovat maailman nuorimpia verkkomaailmaan astuessaan. Sosiaalinen media on paikka, jossa lapset ja nuoret tutkivat ja ilmaisevat identiteettiään, ja monet pitävät sosiaalista mediaa elintärkeänä. Sosiaalinen media ja muut digitaaliset alustavat voivat kuitenkin nopeasti saada yliotteen, ja lasten ja nuorten suojele verkossa laahaa pahasti jäljessä.

Digitaaliset alustat elävät luomalla tietoisesti riippuvuutta ja hyödyntämällä samaansa dataa. Meidän tehtävämme yhteiskuntana on varmistaa, että lapsia ja nuoria suojellaan haavoittuvassa varhaisessa ikävaiheessa ja että he saavat tarvittavat välineet toimia sosiaalisessa mediassa ja muilla digitaalisilla alustoilla osaten välttää teknologiajättien asettamat lukuisat ansat. Meidän tulee opettaa lapsia ja nuoria hahmottamaan tällaiset ansat ja ymmärtämään taustalla vaikuttavat mekanismit muistaen kuitenkin samalla, että heille tulee myös antaa terveet digitaidot, joilla pärjää digitaalisessa maailmassa.

Valiokunnan näkemykset

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan enemmistö haluaa jatkaa ehdotuksen käsittelyä niin, että ehdotuksen lähtökohdaksi otetaan valiokunnan saamat tiedot ja sen aiemmat näkemykset esittelystä jäsenehdotuksesta, jota se piti liian yksityiskohtaisena. Jäsenehdotus muotoillaankin siksi nyt yleisemmällä tasolla ja niin, että siinä keskitytään digitaaliseen mediaan, ei pelkästään sosiaaliseen mediaan.

Valiokunta toteaa, että aiheesta on jo olemassa Pohjoismaiden ministerineuvoston raportti vuodelta 2023 (*A Nordic approach to democratic debate in the age of Big Tech: Recommendations from the Nordic Think Tank for Tech and Democracy*).

Valiokunta kutsui myös Clara Sommarinin Pohjoismaisesta hyvinvointikeskuksesta syyskuussa 2024 pidettyyn valiokuntakokoukseen esittelemään Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen hallinnoimaa hanketta, jonka aiheena on lasten ja nuorten turvallisempi digitaalinen demokratia. Hankkeen tuloksena saadaan vuonna 2026 pohjoismainen analyysi, joka sisältää yhteenvedon ajankohtaisesta tutkimuksesta ja tiedosta, joka koskee sosiaalisen median ja Internetin mahdollisesti haitallisia vaikutuksia sekä tärkeimpiä myönteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Analyysin pohjalta laaditaan suosituksia alan yhteispohjoismaisiksi aloitteiksi. Samalla laaditaan kansalaisyhteiskuntaraportti, jossa aiheesta äänen saavat lapset ja nuoret.

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että aiheesta on jo olemassa raportti ja että työ Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen hankkeessa on käynnistynyt, ja odottaa kiinnostuneena hankkeen pohjalta saatavaa analyysiä.

Valiokunta on kuitenkin edelleen sitä mieltä, että on myös tuettava pohjoismaisen digitaalisen median työryhmän jo aloittamaa työtä, jossa tarkoituksena on selvittää mahdollisuuksia lisätä verkkokäyttäjien suojaa Pohjolassa yhteispohjoismaisen sääntelyn ja kansallisten toimien avulla.

Valiokunta on yhä sitä mieltä, että työryhmän toimeksiantona tulee olla seuraavien kysymyksien selvittäminen:

Voisivatko Pohjoismaat asettaa teknologiajäteille vaatimuksen tilapäisestä käyttäjien ohjauksesta, jotta käytettävissä on paremmat lapsilukot älypuhelimiin ja digitaaliseen mediaan? Keinoja olisivat muun muassa asetusten korostaminen uusia laitteita käyttöönotettaessa, laitteiden oletusasetusten muuttaminen ja paremmat mahdollisuudet varmistaa sisällön laatu.

Millaisia seurauksia sillä on, että koulutuslalla käytetään yksityisten datalähtöisten yritysten tuotteita, ja tarvittaisiinko tähän liittyen säätelyä?

Pitäisikö esimerkiksi rajoittaa yritysten pääsyä lasten tietoihin sekä yksityisissä että julkisissa yhteyksissä, jottei niitä käytetä väärin tekoälyyn liittyviin tai kaupallisiin tarkoituksiin?

Olisiko tarkoituksenmukaista perustaa Pohjoismaihin kansallisia digitaalisen median neuvostoja, jotka voisivat esimerkiksi myöntää sovelluksille Joutsenmerkin?

Voitaisiinko tietotekniikkataitoja integroida osaksi peruskoulun nykyisiä aineita?

Miten opetus-tv:stä ja -sovelluksista saataisiin tehtyä todellisia vaihtoehtoja ilmaiselle ei-pedagogiselle verkkotarjonnalle?

Reykjavíkissa 29. lokakuuta 2024

Lars Mejern Larsson (S)

Kirsti Leirtrø (A)

Per Husted (S)

Pinja Perholehto (sd.)

Catarina Deremar (C)

Kathrine Kleveland (Sp)

Lars-Christian Brask (M)

Veronika Honkasalo (vas.)

Joakim Vigelius (ps.)

Victoria Tiblom (SD)

VARAUMA

Konservatiivinen ryhmä, Vapaa Pohjola ja Norjan edistyspuolue katsoivat, että Pohjoismaiden ministerineuvosto on jo toteuttanut jäsenehdotuksessa esitetyt toimet ja ehdottivat siksi, ettei ehdotuksen käsittelyä jatketa.